

STŘEDNÍ ŠKOLA ŘEMESEL,
ŠUMPERK

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

STŘEDNÍ ŠKOLA ŘEMESEL, ŠUMPERK

GEN. KRÁTKÉHO 30, ŠUMPERK

2024/2025

Vypracovala: Mgr. Lenka Šváchová, ŠMP 2023/2024

Aktualizovala: Mgr. Anna Muratidisová, ŠMP 2024/2025

Schválila: Mgr. Irena Jonová, ředitelka SŠŘ

Obsah

1. Předmět programu proti šikanování	3
2. Cíl programu	3
3. Charakteristika pojmu šikana	3
4. Stádia šikany	4
4.1. Zrod ostrakismu (počáteční fáze)	5
4.2. Zvýšená agrese a manipulace	5
4.3. Vytvoření jádra agresorů.....	5
4.4. Přijetí norem agresora většinou.....	5
4.5. Totalita (dokonalá šikana)	5
5. Varovné znaky šikanování	6
6. Šikana zaměřená na učitele:.....	8
7. Komponenty programu proti šikanování dle Dr. M. Koláře	9
7.1. Společné vzdělávání pedagogů a supervize odborníků „zvenčí“	10
7.2. Realizační tým	11
7.3. Zmapování skutečné situace ve škole a motivování učitelů ke změně.....	15
7.4. Zásady postupu při vyšetřování šikany – krizový plán	16
7.5. Prevence v třídnických hodinách.....	19
7.6. Primární prevence ve výuce.....	19
7.7. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech.....	20
7.8. Ochranný režim ve škole	20
7.9. Spolupráce s rodiči.....	21
7.10. Školní poradenské pracoviště a jeho služby	22
7.11. Spolupráce se specializovanými zařízeními a institucemi	23
7.12. Vztahy se školami v okolí.....	24
7.13. Evaluace.....	24
8. Dokumenty a legislativa	25
Zdroje.....	26
Přílohy.....	27
Doporučená literatura (časopisy)	29
Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany.....	29
Kontakty.....	29

1. Předmět programu proti šikanování

Program proti šikanování vychází z Metodického pokynu MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních (MSMT-22294/2013-1) a je součástí Minimálního preventivního programu (MPP).

Za realizaci a vyhodnocení programu odpovídá ředitelka školy. Na naplňování programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci. Žáci i jejich zákonní zástupci budou s programem prokazatelně seznámeni - žáky obeznámí třídní učitelé, zákonní zástupci budou informováni na třídních schůzkách.

2. Cíl programu

Cílem programu je vytvářet bezpečné, respektující a spolupracující prostředí, včas odhalit a efektivně řešit případy šikany. Důraz je kladen na prevenci, včasnou diagnostiku a krizový intervenční plán.

Opírá se o § 29 Školského zákona (561/2004 Sb.), který ukládá škole povinnost zajistit bezpečnost a ochranu zdraví žáků a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a prevenci rizikového chování. Každý pedagogický pracovník je povinen šikaně předcházet, její projevy neprodleně řešit a oběti poskytnout pomoc.

3. Charakteristika pojmu šikana

Šikanování je jakékoliv záměrné, opakované a zpravidla systematické chování, jehož cílem je ublížit, ohrozit či zastrašit žáka nebo skupinu žáků. Projevuje se formou fyzického, psychického či sociálního násilí, ať už otevřeného nebo skrytého. Typickými znaky jsou nerovnováha sil, opakování a nemožnost oběti se efektivně bránit.

Základní formy šikany:

3.1. Verbální šikana:

- Nadávky a urážky
- Pomluvy a šíření nepravd
- Ponižování a zesměšňování
- Vyhrožování

3.2. Kyberšikana:

- Obtěžování prostřednictvím sociálních sítí, SMS zpráv či e-mailů
- Zveřejňování urážlivých či kompromitujících materiálů online
- Vytváření falešných profilů za účelem zesměšnění

3.3. Fyzická šikana:

- Bití, kopání, fackování
- Ničení či odcizování osobních věcí oběti
- Vydírání a zastrašování fyzickou silou
- Sexuální obtěžování či zneužívání

3.4. Sociální (nepřímá) šikana:

- Ignorování a vylučování z kolektivu
- Šíření pomluv za účelem izolace oběti
- Manipulace s cílem poškodit sociální vztahy oběti

Je důležité si uvědomit, že šikana může mít vážné dlouhodobé následky na psychické i fyzické zdraví oběti. Proto je nezbytné včasné rozpoznání a řešení tohoto problému v souladu s platnou legislativou a školními předpisy. Nebezpečí šikany spočívá nejen v její okamžité intenzitě, ale zejména v dlouhodobosti a kumulativním efektu, který může mít celoživotní dopad na psychické i fyzické zdraví obětí.

4. Stádia šikany

Identifikace šikany bývá složitá, neboť její projevy jsou často skryté a doprovázené strachem všech zúčastněných. Nejen oběti se obávají odvety, ale i samotní agresoři a přihlížející mohou mít strach z odhalení, trestu nebo ze ztráty postavení ve skupině. Strach a mlčení jsou klíčovými překážkami včasného odhalení.

Úspěšné a bezpečné vyšetřování šikany vyžaduje kvalifikovaný odhad jejího vývojového stadia. Podle odborníků (např. M. Kolář) můžeme vývoj šikany ve skupině rozdělit do několika fází:

4.1. Zrod ostrakismu (počáteční fáze)

V této fázi dochází k vyčleňování jednotlivce na okraj kolektivu. Může se jednat o ignorování, slovní narážky, posměšky či nepozvání k činnostem. Ostatní členové skupiny začínají oběť vnímat jako „jinou“, „nevhodnou“ nebo „problémovou“. Mnohdy jsou projevy nenápadné, ale mohou být předzvěstí budoucí šikany.

4.2. Zvýšená agrese a manipulace

Dochází ke zintenzivnění negativního chování, často ze strany jednoho žáka (agresora). Objevují se výhrůžky, nadávky, první fyzické útoky, krádeže nebo ničení věcí. Manipulace s ostatními členy kolektivu je častá, agresor testuje, kam až může zajít.

4.3. Vytvoření jádra agresorů

K agresorovi se přidávají další žáci, vzniká skupina, která šikanu organizuje a podporuje. Pokud v této fázi nedojde ke vnějšímu zásahu (např. od učitele, rodičů, školního metodika prevence), situace se zpravidla zhoršuje a přechází do systematické šikany.

4.4. Přijetí norem agresora většinou

I žáci, kteří dříve neprojevovali sklony k agresi, se přizpůsobují nově nastaveným normám skupiny. Ze strachu nebo snahy zapadnout se stávají aktivními účastníky šikany, případně mlčícími svědky, kteří agresora podporují pasivně.

4.5. Totalita (dokonalá šikana)

Ve finální fázi se šikana stává dominantní normou v kolektivu. Brutalita, bezcitnost a ponižování jsou běžné a akceptované chování. Oběť ztrácí důstojnost, naději na pomoc a často i chuť nadále docházet do školy. Tato fáze představuje vážné ohrožení psychického i fyzického zdraví žáka

5. Varovné znaky šikanování

Jednou z klíčových charakteristik šikany je její skrytost. Tato vlastnost se s rostoucí intenzitou a délkou trvání šikany zpravidla prohlubuje. V pokročilých fázích často brání odhalení všichni zúčastnění – ať už z obavy, studu, pocitu viny nebo snahy ochránit sebe či ostatní. Mlčí nejen oběť, ale i agresor, přihlížející a někdy i pedagogové, pokud si nejsou situací jisti.

Právě proto je důležité věnovat pozornost varovným signálům šikany, které lze rozdělit na přímé a nepřímé:

5. 1. Nepřímé znaky šikanování

Nenápadné projevy, které mohou signalizovat, že se něco děje a měly by vést k hlubšímu zkoumání situace:

- **Sociální izolace:**
 - Žák je často osamoceny o přestávkách, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
 - Při týmových sportech bývá žák volen mezi posledními.
 - Vyhledává přítomnost učitelů, místo kontaktu s vrstevníky.
- **Změny v chování:**
 - Žák se stává uzavřeným, plačtivým, neklidným.
 - Působí smutně, stísněně, má blízko k pláči.
 - Je nejistý, ustrašený, zejména při promluvě před třídou.
 - Dochází ke ztrátě zájmu o školu, aktivity a přátele.
- **Zhoršení školního prospěchu:**
 - Náhlý propad v učení bez zjevné příčiny.
 - Nedostatek soustředění, častější absence.
- **Vztahy a postavení ve třídě:**
 - Je opomíjen ve skupinových aktivitách, stojí mimo kolektiv.
 - Ostatní se mu v přítomnosti posmívají, nebo mezi nimi panuje napětí.
 - Ignorování, nezapojování do kolektivních činností.
- **Fyzické a materiální signály:**

- Jeho věci jsou často poškozené, rozházené nebo znečištěné.
 - Má zašpiněný nebo natržený oděv.
 - Stále postrádá některé své věci.
 - Odmítá vysvětlit poškození či ztráty, používá nepravděpodobné výmluvy.
- **Absence a vyhýbání se škole:**
 - Mění trasu své cesty do školy nebo ze školy.
 - Začíná vyhledávat výmluvy pro absenci (např. bolesti břicha, hlavy).
 - Zvyšuje se počet omluvenek, náhlé nechuti chodit do školy.
 - **Změny mimo školu:**
 - Nespavost, noční děsy, úzkosti.
 - Náhlá změna chování – buď agrese, nebo naopak pasivita.
 - **Zvláštní pozornost zasluhují:**
 - Mladší žáci nebo nově příchozí do třídy, kteří mohou mít přizpůsobovací konflikty, jež bývají zneužívány ostatními

5.2. Přímé znaky šikanování

Projevy, které přímo poukazují na to, že k šikaně skutečně dochází:

- **Fyzické známky násilí:**
 - Modřiny, škrábance, řezné rány, podlitiny.
 - Odřeniny či zranění, která žák nedovede uspokojivě vysvětlit nebo se vymlouvá.
 - Rvačky, kde je jeden z účastníků viditelně slabší a snaží se uniknout.
- **Verbální a psychická agrese:**
 - Posměšné poznámky, pokořující přezdívky, nadávky, ponižování, hrubé žerty na účet žáka.
 - Rozhodující je, do jaké míry je žák těmito projevy zranitelný.
 - Kritika a výtky pronášené nepřátelským, pohrdavým nebo až nenávislným tónem.
 - Výhrůžky (např. „Počkej po škole...“), verbální útoky i v přítomnosti dospělých.

- **Nátlak a manipulace:**
 - Požadování peněz, věcí, nebo placení za jiné žáky.
 - Příkazy spolužáků vyslovované panovačným tónem, kterým se žák bez odporu podřizuje.
 - Nátlak k účasti na nemorálních či trestných činnostech nebo spolupachatelství.
- **Fyzické útoky a obtěžování:**
 - Honění, strkání, poštuchování, rány, kopání – i mírné, ale oběť neoplácí.
- **Poškozování nebo ztrácení osobních věcí:**
 - Rozbité školní pomůcky, učebnice, oblečení.
 - Časté „ztrácení“ věcí bez jasného důvodu.
 - Oběť nosí do školy věci, které nejsou její, nebo je nucena někomu něco dávat.
- **Přímá stížnost oběti:**
 - Oběť naznačuje nebo přímo řekne, že je jí ubližováno.
 - Někdy podává informaci formou vtipu či nenápadně.

6. Šikana zaměřená na učitele:

Šikana ze strany žáků vůči učiteli představuje závažné narušení vnitřního klimatu školy. Nesmí být vnímána jako soukromý problém konkrétního pedagoga, který by měl situaci řešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení takových případů nese vedení školy, případně zřizovatel.

6.1. Specifika šikany učitele:

- Dochází k narušení přirozených a formálních rolí ve školním prostředí – žák si osobuje mocenskou převahu, a to i přes formálně vyšší postavení učitele.
- Cílem může být znevážení, zesměšnění nebo systematické oslabování autority pedagoga před ostatními žáky i pracovníky školy.
- Formy šikany mohou být verbální (urážky, výsměch, zesměšňování), neverbální (ignorování pokynů, provokace), fyzické (úmyslné poškození věcí) i kyberšikana (šíření pomluv a manipulovaných materiálů na sociálních sítích, anonymní výhrůžky apod.).

6.2. Kde a jak k šikaně dochází:

- Nejčastěji se odehrává ve škole – ve třídě, na chodbách, během vyučování i přestávek.
- Může však přesáhnout i do mimoškolního prostředí – v místě bydliště učitele, ve veřejných prostorách, nebo v kyberprostoru (např. komentáře, fotomontáže, falešné profily, nahrávky z výuky bez souhlasu aj.).

6.3. Důležité skutečnosti:

- Šikaně může čelit i zkušený a odborně zdatný učitel, který má pedagogické schopnosti, ovládá třídní management a dobře zná svůj předmět.
- Ani kompetentní pedagog nemusí disponovat kapacitou, jak efektivně zamezit šikanujícím projevům vůči své osobě, zejména pokud se jedná o systematický a skupinový tlak.

7. Komponenty programu proti šikanování dle Dr. M. Koláře

Následující komponenty v sobě musí Program proti šikanování zahrnovat, má-li být úspěšný.

1. Společné vzdělávání pedagogů a supervize odborníků „zvenčí“
2. Vytvoření užšího realizačního týmu v rámci školy
3. Zmapování skutečné situace ve škole a motivování učitelů ke změně
4. Společný postup pedagogů i rodičů při řešení případů šikanování – krizový plán
5. Prevence v třídnických hodinách
6. Prevence ve výuce
7. Prevence ve školním životě mimo výuku (celodenní akce)
8. Účinný ochranný režim (dozory, třídní pravidla, schránka důvěry,...)
9. Spolupráce s rodiči
10. Školní poradenské služby
11. Spolupráce se specializovanými zařízeními
12. Dobré vztahy se školami v okolí
13. Průběžné vyhodnocování situace ve škole (evaluace)

Efektivní prevence a minimalizace šikany jsou úzce spojeny s kvalitní a otevřenou komunikací všech pracovníků školy. Organizace školního života musí vytvářet podmínky pro častou, pružnou a cílenou výměnu informací o jakýchkoliv problematických jevech ve třídních kolektivech i mimo ně.

V případě, že si kterýkoliv zaměstnanec školy všimne příznaků nezdravých vztahů nebo nevhodného chování vůči žákovi, je povinen neprodleně informovat třídního učitele, výchovného poradce, školního metodika prevence nebo vedení školy.

Každý zjištěný případ je nutné řešit systematicky a zodpovědně – od zaznamenání prvotního podnětu až po závěrečné vyhodnocení. Nedílnou součástí řešení je zpětné shrnutí provedených kroků a transparentní informování všech zúčastněných stran.

7.1. Společné vzdělávání pedagogů a supervize odborníků „zvenčí“

Cílem vzdělávání pedagogických pracovníků je posílení jejich odborných kompetencí v oblasti prevence šikany a krizové intervence. Důraz je kladen na zvládnutí praktických metod první pomoci v krizových situacích, orientaci v preventivních strategiích a porozumění dynamice skupiny v počáteční fázi výskytu šikany.

Vzdělávání a supervize pedagogů se zaměřuje na:

- praktické seznámení s postupy diagnostiky a intervence ve skupině zasažené šikanou,
- metodickou podporu při zavádění školního programu proti šikaně,
- individuální a skupinové konzultace konkrétních případů i metodických otázek,
- pravidelnou nabídku dalšího vzdělávání v oblasti prevence a duševního zdraví,
- podporu tvorby a realizace preventivních projektů,
- zajištění přístupu k odborné literatuře a aktuálním časopisům z oblasti školní prevence.

Smyslem tohoto systému je nejen posílit odbornou jistotu pedagogů při řešení náročných situací, ale také rozvíjet kulturu spolupráce a sdílení zkušeností napříč celým školním týmem.

Pedagogickému sboru je ze strany vedení školy pravidelně zasílána aktuální nabídka dalšího vzdělávání formou e-mailové komunikace. Jedná se především o semináře, kurzy a školení zaměřené na prevenci rizikového chování, práci s třídním kolektivem a duševní zdraví.

Účast na vzdělávacích akcích vychází z individuálního zájmu pedagogů, případně jim jsou doporučeny podle jejich profesního zaměření či aktuálních potřeb školy. Pedagogové si rovněž sami vyhledávají odborné vzdělávací příležitosti.

Součástí podpory jsou také:

- nepravidelná **intervizní setkání** (svolávána dle aktuální potřeby),
- **nepravidelné celoškolské vzdělávací akce** zaměřené například na témata šikany, rozvoj emoční inteligence nebo práce s třídní dynamikou, jichž se účastní celý pedagogický sbor,
- v aktuálním školním roce je možno také využít **supervizi** díky vzdělávací nabídce PPP a SPC OK, pracoviště Šumperk.

7.2. Realizační tým

Na tvorbě a realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci, jeho koordinace je v kompetenci školního metodika prevence. Za realizaci a hodnocení programu odpovídá ředitel školy.

Každý pedagog je odpovědný za vytvoření zdravého klimatu třídy a je povinen zejména:

- podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky,
- jednat s žáky jako s partnery,
- udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy,
- v kritických situacích dát jasně najevo, že špatné chování nelze tolerovat,
- nebýt lhostejný k projevům agresivity,
- informovat žáky i rodiče, na koho se obrátit při problémech - třídní učitel, školní metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog, schránka důvěry, vedení školy, linka důvěry apod.)

Ředitel školy:

- zajišťuje, aby ve školním řádu byla jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení,
- zajišťuje v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole i při školních akcích,
- spolupracuje se ŠMP a TU při řešení krizových situací,
- odpovídá za tvorbu a realizaci Minimálního preventivního programu a Programu proti šikaně,

- zajišťuje doplňování školní knihovny o literaturu týkající se rizikového chování žáků,
- zajišťuje, aby pedagogičtí pracovníci, žáci i zákonní zástupci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro oběti, tak i pro pachatele a jednotlivé třídní kolektivy,
- zajišťuje vzdělávání pracovníků v oblasti šikanování a rizikového chování obecně,
- je odpovědný za vyšetření podezření na šikanování, pokud oznámení učiní rodiče,
- je odpovědný za oznámení případu, pokud naplnil skutkovou podstatu trestného činu, Policii ČR,
- zajišťuje, aby vždy na začátku školního roku byli žáci i zákonní zástupci prokazatelně seznámeni s Minimálním preventivním programem a Krizovým plánem,
- pověřuje pedagogického pracovníka prevencí a řešením šikany
- ředitel školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele.

Zástupce ředitele školy:

- spolupracuje s ředitelem školy, se školním metodikem prevence, výchovným poradcem a třídním učitelem při řešení krizových situací.

Školní metodik prevence (ŠMP):

- připravuje a koordinuje tvorbu plánu proti šikanování a následně s Programem proti šikanování seznamuje všechny pedagogické pracovníky,
- spolupracuje s okresním metodikem prevence, zdravotnickými zařízeními nebo psychology, policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí a mládeže 6 a dalšími specializovanými státními i nestátními institucemi,
- připravuje a podílí se na aktivitách v rámci prevence šikany,
- pomáhá při mapování sociálního klimatu třídy,
- poskytuje krizovou intervenci a pomoc při zvládnání náročných životních situací žáků,
- podílí se na skupinové a komunitní práci se žáky,
- spolupracuje s třídními učiteli a vedením školy při řešení krizových situací,

- koordinuje práci se žáky v oblasti prevence rizikového chování,
- zajišťuje doplňování školní knihovny o literatury a výukové filmy z oblasti problematiky agresivního chování a šikanování,
- vede individuální a skupinovou práci se žáky a studenty s obtížemi v adaptaci, se sociálně- vztahovými problémy, s rizikovým chováním a problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání.

Výchovný poradce:

- spolupracuje se školním metodikem prevence,
- v součinnosti se školním metodikem prevence spolupracuje s třídními učiteli a vedením školy při řešení krizových situací,
- v součinnosti se školním metodikem prevence spolupracuje s policií ČR a orgány sociálně právní ochrany dítěte,
- v součinnosti se školním metodikem prevence spolupracuje s rodiči,
- vede výchovné komise,
- dodržuje výchovná opatření uvedená v klasifikačním řádu, při potrestání agresorů, pachatelů šikany.

Školní psycholog:

- pomáhá při mapování sociálního klimatu třídy,
- spolupracuje na prevenci šikany,
- podílí se na vytváření anket a dotazníků zaměřených na prevenci,
- poskytuje krizovou intervenci a pomoc při zvládnání náročných životních situací žáka a zpracování krize pro žáky a učitele,
- provádí individuální případovou práci s agresorem nebo obětí šikany,
- provádí krizovou intervenci a zpracování krize pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce,
- provádí skupinovou a komunitní práci se žáky,
- spolupracuje při preventivní práci ve třídě, při programech pro třídy apod.,
- provádí podporu spolupráce třídy a třídního učitele,
- pomáhá při řešení multikulturní problematiky ve školním prostředí.

Třídní učitelé (TU):

- prokazatelně seznámí žáky a rodiče s Programem proti šikanování,
- informují žáky i rodiče, na koho se obrátit při problémech ve škole (TU, ŠMP, výchovný poradce, vedení školy) i mimo školu,
- řeší okamžitě projevy rizikového chování (ve spolupráci s ŠMP a výchovným poradcem),
- vytváří se třídou Pravidla třídy, průběžně je vyhodnocuje a upravuje, v průběhu školního roku diskutují se žáky o slušném chování i pozitivních mezilidských vztazích,
- posilují a vytvářejí podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy,
- dodržují výchovná opatření uvedená v klasifikačním řádu, při potrestání agresorů, pachatelů šikany.

Všichni pedagogičtí pracovníci:

- rozvíjejí pozitivní mezilidské vztahy,
- v kritických situacích dají jasně najevo, že špatné chování nelze tolerovat,
- nejsou lhostejní k projevům agresivity mezi žáky a mezi žáky a zaměstnanci školy,
- neprodleně řeší projevy rizikového chování (ve spolupráci s třídním učitelem, a výchovným poradcem),
- orientují se v problematice rizikového chování, především šikanování,
- podporují solidaritu a toleranci, podporují vědomí sounáležitosti,
- upevňují spolupráci mezi žáky a rozvíjejí jejich vzájemný respekt,
- posilují chování a jednání v souladu s právními normami, s důrazem na právní odpovědnost jedince,
- rozpoznají přímé i nepřímé projevy šikanování a znají metody vyšetřování šikany (počáteční i pokročilé). Zákonní zástupci:
- v případě podezření na šikanu týkající se nejen jejich dítěte, ale i ostatních spolužáků, informují TU nebo jiného pedagoga, ŠMP, VP, školního psychologa nebo přímo vedení školy,
- spolupracují se školou při řešení problému,

- vzdělávají se v dané oblasti, věnují pozornost informacím, které jim škola k dané problematice poskytuje,
- spolupracují s PPP či jinými odbornými pracovišti v případě problémů.

7.3. Zmapování skutečné situace ve škole a motivování učitelů ke změně

Účinná prevence šikany začíná důkladným poznáním reálné situace ve škole. Zmapování vztahového klimatu, výskytu rizikového chování a atmosféry ve třídách tvoří základ pro cílenou a efektivní intervenci.

Škola využívá různé diagnostické nástroje a metody, např.:

- **screeningy školního klimatu a vztahů ve třídách** (např. Barvy života, Braunův dotazník, sociometrie apod.),
- **pozorování žáků a konzultace s třídními učiteli,**
- **pravidelná setkání školního poradenského pracoviště (ŠPP) s třídními učiteli,**
- **zpětnou vazbu od žáků a rodičů** formou dotazníků nebo pohovorů.

Motivování pedagogů pro změnu

Získané poznatky slouží nejen jako výchozí bod pro práci s třídou, ale také jako nástroj pro **motivaci pedagogů ke změně přístupů a strategií ve výchovně-vzdělávacím procesu**. Důraz je kladen na sdílení dobré praxe, otevřenou komunikaci a týmovou spolupráci.

Změna klimatu školy je dlouhodobý proces, který vyžaduje podporu vedení školy, odborné vedení a především aktivní zapojení všech členů pedagogického týmu.

Cílem je získat motivovaný pedagogický sbor, který se vyznačuje tím, že učitelé:

- Jsou ztotožněni s cíli a vizemi školy, dokáží přijmout pravidla spolupráce a řídit se jimi, dokáží se respektovat.
- Spolupracují na úkolech a společných cílech.
- Přijímají spoluzodpovědnost, přinášejí nápady a podílejí se na jejich realizaci.
- Řeší problémové situace, dokáží se dohodnout, neodsouvají řešení nepříjemných situací.
- Jsou ochotni otevřeně komunikovat.
- Sdílejí své zkušenosti s ostatními pedagogy.
- Dokáží ocenit a podpořit druhé.

7.4. Zásady postupu při vyšetřování šikany – krizový plán

Situace, které škola zvládne řešit sama (postupy pro počáteční stádia šikanování a rámcový třídní program pro řešení zárodečného stádia šikanování).

Standardně podezření o výskytu šikany vyšetřuje školní metodik prevence ve spolupráci s výchovným poradcem a dalším pracovníky školy. Pokud žák nahlásí učiteli podezření, že je někdo šikanován, nebo je někomu ubližováno, učitel předá informaci školnímu metodikovi prevence.

Zásady postupu školního metodika prevence

- Při vedení rozhovoru se zúčastněnými je třeba vědět na co se zeptat a jak. Pracujeme s neverbálními technikami (pohled do očí, tělesná blízkost,...). Jiná forma rozhovoru probíhá s oběťmi, agresory a rodiči. Při rozhovoru s obětí je třeba aktivně naslouchat (citlivě a laskavě).
- Důležité je, aby žák pocítil naprostou důvěru v nás. Řekneme mu, kdo se o tom dozví – rodiče, třídní učitel, vedení školy, ale v žádném případě ten, kdo mu ubližuje. Důležité je přimět žáka k tomu, aby se rozhovořil – žáka povzbuzujeme, parafrázujeme, zrcadlíme jeho pocity, shrnujeme, potvrzujeme, užíváme neutrální slova, měníme tón hlasu.
- Rozhovory s žáky probíhají tak, aby ostatní nevěděli, že vyšetřování probíhá. Maximální snaha směřuje k tomu, aby byl odhalen agresor a oběť uchráněna. Během rozhovorů se zúčastněnými jsou dle situace přítomni vedení školy, třídní učitel.
- Ke každému případu přistupujeme individuálně. O závěru vyšetřování jsou informováni třídní učitelé zúčastněných žáků, jsou jim předány příslušné kopie záznamů a je jim doporučen další postup – práce se třídou.

Společní postup při řešení šikanování

- Pro volbu způsobu šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnocení závažnosti situace.
- Po vyhodnocení závažnosti situace a dále v průběhu celého šetření škola musí zvažovat, zda je sama kompetentní šikanu šetřit a řešit nebo zdali požádá o pomoc zvenčí.
- Pedagogové, především školní metodik prevence, by měli zvládnout počáteční šikanu, tj. první, druhé a někdy i třetí stadium, kdy ještě nalezneme vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně, a kdy ještě ubližování slabším není řízeno jádrem agresorů.
- V případě potřeby se škola obrací na externí odborníky.

- Při vyšetřování a řešení pokročilé šikany se škola obrátí na externí odborníky na šikanu, kteří jsou vybaveni pro řešení třetího, ale i čtvrtého a pátého stadia.
- Při řešení by měl být kladen akcent na to, že žák, který je obětí šikany, není jejím viníkem a neměl být důsledky řešení znevýhodněn. Je důležité se samotným žákem probrat, co škola může udělat pro to, aby se zase cítil bezpečně.
- Po celou dobu řešení škola zajišťuje ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí a ukazuje, že je toto téma považováno za vážné.
- Součástí řešení pak musí být vždy nastavení ozdravných mechanismů pro všechny, kteří se šikany účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu). Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina).
- Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, středisku výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Nevhodné postupy při řešení šikanování:

- Přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování
- odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“
- učení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali
- vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně
- nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu
- emotivního řešení problému (k řešení problému je třeba přistupovat věcně)
- agresivního řešení problému (např. násilím)
- příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše ke zhoršení situace, případně ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání
- řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočníka)
- automatického obviňování oběti (sekundární viktimizace)

- vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany

Specifika šikany učitele

Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Škola podporuje své pedagogy, zajistí jejich bezpečí a řeší vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.

Je zapotřebí zajistit bezpečí pro ohroženého pedagoga - pokud není toto zajištěno školou, pedagog odejde ze třídy, přivolá si pomoc a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.

Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkosti, zvýšená citlivost, nechut k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.

Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.

V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů tato nápravná opatření:

- Výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy),
- realizace individuálního výchovného plánu agresora,
- snížení známky z chování
- převedení do jiné třídy či pracovní skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek),
- vyloučení ze školy při mimořádně závažné šikaně a opakované šikaně po rozhodnutí výchovné komise,

- při vyloučení žáka se musí postupovat v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 500/2004 Sb.

7.5. Prevence v třídnických hodinách

Třídnické hodiny představují důležitý prostor pro systematickou práci se vztahy ve třídě a rozvoj pozitivního klimatu. Pravidelné setkávání třídního učitele se třídním kolektivem umožňuje zachytit varovné signály problémového chování včas a zároveň podporuje vzájemný respekt, důvěru a bezpečné prostředí.

V rámci prevence šikany se třídnické hodiny zaměřují na:

- **otevřenou komunikaci mezi žáky a učitelem,**
- **rozvoj empatie, spolupráce a zdravé sebereflexe,**
- **práci s emocemi a řešení konfliktů konstruktivní cestou,**
- **tvorbu a upevňování třídních pravidel,**
- **komunitní kruhy, sebehodnotící a reflektivní aktivity,**
- **edukativní bloky na téma bezpečné chování, kyberšikana, respektování odlišností apod.**

Třídnické hodiny by měly mít **převážně preventivní charakter** a reagovat na konkrétní potřeby kolektivu. Je žádoucí, aby třídní učitel aktivně spolupracoval se školním metodikem prevence, psychologem nebo speciálním pedagogem a využíval ověřené metody a materiály.

Kromě pravidelného času ve školním rozvrhu je možné dle potřeby svolat mimořádnou třídnickou hodinu, například při řešení napjaté situace nebo po návratu ze školní akce.

Na naší střední škole mají třídnické hodiny primárně preventivní charakter, v souladu s Minimálním preventivním programem (MPP). Jejich smyslem je vytvářet bezpečné prostředí, posilovat důvěru a předcházet výskytu rizikového chování.

7. 6. Primární prevence ve výuce

Prevence rizikového chování, včetně šikany, není omezena pouze na třídnické hodiny nebo mimoškolní aktivity. **Součástí prevence je také každodenní výuka**, ve které mají pedagogové jedinečnou příležitost rozvíjet u žáků hodnoty, postoje a dovednosti důležité pro bezpečné a respektující prostředí.

Pedagogové přirozeně začleňují prvky prevence do výuky napříč předměty, a to zejména:

- **podporou vzájemného respektu a spolupráce mezi žáky,**

- **vytvářením příležitostí pro skupinovou práci a sdílení,**
- **otevřenou diskusí o společenských tématech,**
- **začleňováním témat jako rovnost, spravedlnost, tolerance, odpovědnost či řešení konfliktů,**
- **posilováním schopnosti vyjádřit názor, naslouchat druhým a zvládat emoce,**
- **rozvíjením mediální a digitální gramotnosti s důrazem na bezpečné chování online (kyberšikana, ochrana soukromí).**

Vyučování by mělo probíhat v atmosféře **vzájemného respektu, důvěry a bezpečí**, kde každý žák cítí, že má své místo, může se svobodně vyjádřit a že je jeho přítomnost ve třídě hodnotná. Preventivní přístup ve výuce není jednorázový, ale **dlouhodobý a systematický proces**, který přispívá k celkovému klimatu školy a snižuje riziko výskytu šikany.

7.7. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech

Je samozřejmé, že prevence rizikového chování nemůže být omezena pouze na aktivity ve třídě. Měla by být přirozenou součástí každodenního školního života – napříč vyučováním, přestávkami i všemi školními akcemi, za které škola nese odpovědnost.

Do oblasti prevence tedy spadají i mimoškolní aktivity, které přesahují rámec běžné výuky – například školní přestávky, výlety, exkurze, projektové dny nebo zážitkové akce. Právě v těchto neformálních situacích dochází k mnoha interakcím mezi žáky a vytváří se reálný obraz vztahů v kolektivu. Proto je důležité věnovat jim patřičnou pozornost z hlediska bezpečného a respektujícího prostředí.

7.8. Ochranný režim ve škole

Účinný ochranný režim proti šikaně má **celoškolní charakter** a je nedílnou součástí každodenního provozu školy. Jeho cílem je minimalizovat rizikové situace, zajistit bezpečné prostředí a včas zachytit možné projevy šikany nebo jiného nevhodného chování.

Základními prvky ochranného režimu jsou:

- **Školní řád**, který jednoznačně vymezuje **nulovou toleranci vůči šikaně a kyberšikaně** a popisuje konkrétní **nápravná opatření** v případě jejich výskytu,
- **systém dozorů pedagogických pracovníků**, zajišťující dohled **před vyučováním a během přestávek**,

- **efektivní rozvržení pedagogických dozorů**, které pokrývá všechna frekventovaná i riziková místa,

Součástí ochranného režimu jsou také:

- **identifikace rizikových prostor** na základě zkušeností a podnětů od žáků (např. šatny, chodby u tělocvičen, toalety, méně frekventované chodby apod.),
- Trávení přestávek na chodbách a v prostorech k tomu určených (odpočinkové zóny), které umožňují lepší dohled a poskytují žákům bezpečný prostor k trávení přestávky,
- **přehledný a funkční kamerový systém**, který monitoruje dění v šatnách a připravuje se jejich rozšiřování na venkovní prostory školy, zejména v okolí hlavního vchodu a přístupových cest.

Tato opatření tvoří **funkční rámec pasivní i aktivní prevence** a posilují celkové vnímání školy jako bezpečného a důvěryhodného prostředí pro všechny žáky.

7.9. Spolupráce s rodiči

Spolupráce s rodiči je stěžejní při řešení šikany. A to jak s rodiči agresora, tak s rodiči oběti.

Informace rodičům poskytujeme formou třídních schůzek, pravidelného jednání s rodiči – osobní kontakt.

Rodiče žáků se doporučujeme upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Žák se ve volném čase neschází se spolužáky, ani s jinými kamarády.
- Nechuť jít ráno do školy, nebo žák odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach.
- Ztráta chuti k jídlu.
- Žák ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně, ztrácí i o jakékoliv volnočasové aktivity.
- Žák bývá doma smutný či apaticky nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě a odmítá svěřit se s tím, co ho trápí.
- Žák žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Žák nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.

- Žák je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo k vrstevníkům, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Žák si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Žák se vyhýbá docházce do školy.
- Žák se zdržuje doma víc, než měl ve zvyku.

7.10. Školní poradenské pracoviště a jeho služby

Na pomoc při prevenci a řešení šikany se podílí celé školní poradenské pracoviště. ŠPP je přímo podřízené: **ředitelce školy:** Mgr. Ireně Jonové, e-mail: jonova@skolasumperk.cz, tel.: 583 320 108

Členové ŠPP jsou:

Výchovná poradkyně:

Mgr. Marie Holinková, e-mail: holinkova@skolasumperk.cz, tel.: 583 320 106

Školní metodička prevence a školní speciální pedagožka:

Mgr. Anna Muratidisová, e-mail: muratidisova@skolasumperk.cz, tel.: 583 320 107

Školní speciální pedagožka:

Mgr. Eva Hasalová Dis., email: hasalova@skolasumperk.cz, tel.: 583 320 107

Mgr. Jitka Křečková Dis., email: kreckova@skolasumperk.cz, tel.: 583 320 107

Školní psycholožka:

Mgr. Kateřina Kistanová, email: kistanova@skolasumperk.cz, tel.: 583 320 107

Všichni členové spolupracují s TU. Každý pracovník má jasně vymezené své kompetence. Vzájemně se informují a podporují. Jednotlivé služby a cíle jsou jasně vymezeny ve vyhlášce vyhlášky č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., č. 197/2016 Sb. a ve znění pozdějších předpisů).

Konkrétní rozpracování jednotlivých služeb, činností je zakomponováno v plánech každého pracovníka a vychází i z náplně práce stanovené pro tyto pracovníky. Škola při využívání

služeb jiných institucí či služeb, které nejsou uvedeny pod generálním souhlasem dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., 197/2016 Sb. a ve znění pozdějších předpisů Sb. před využitím těchto služeb (tj. také při intervenčních programech) předem informuje o charakteru poradenské služby zákonné zástupce. Využívá se tzv. informovaný souhlas.

Výstupem práce externí odborné instituce by měla být písemná zpráva s adekvátními informacemi (§ 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů a ve znění vyhlášky č. 197/2016 Sb.). Aby škola mohla informace využít, stanovuje si před započítím poradenských služeb obsah a rozsah práce. Generální souhlasy jsou uloženy u VP. Informované souhlasy jsou uloženy u jednotlivých pracovníků poradenského pracoviště, kteří si danou službu objednali či ji provádí. Na běžnou činnost VP a ŠMP není třeba informovaného souhlasu.

7.11. Spolupráce se specializovanými zařízeními a institucemi

Při řešení případů šikany škola spolupracuje s institucemi:

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
- v resortu sociální péče – s oddělením sociálně právní ochrany dětí a prevence, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou),
- v resortu ministerstva vnitra a ministerstva spravedlnosti – s Probační a mediační službou, Policií ČR. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Ředitel školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

7.12. Vztahy se školami v okolí

Naše škola má velmi dobré vztahy s okolními školami. Došlo-li k šikanování žáky z jiných škol nebo obráceně, školy spolupracují. Telefonicky či osobně dochází k předávání informací o šetření a způsobu řešení. Komunikace s domovy mládeže, na kterých jsou naši žáci ubytováni, je dobrá. V případě problému jsou informace sděleny bez odkladů. Společně se hledá nejvhodnější postup, popř. probíhá šetření celé situace i s ŠPP.

7.13. Evaluace

Evaluace programu proti šikanování je klíčovým prvkem zajištění jeho účinnosti a souladu s platnou legislativou České republiky. Pravidelné hodnocení umožňuje identifikovat silné stránky programu, odhalit oblasti vyžadující zlepšení a zajistit, že preventivní opatření odpovídají aktuálním potřebám školního prostředí.

Proces evaluace:

Evaluace programu proti šikanování by měla být systematická a zahrnovat následující kroky:

- **Stanovení cílů evaluace:** Jasně definování toho, co má být hodnoceno – například účinnost preventivních opatření, míra zapojení pedagogů a žáků či dopad programu na školní klima.
- **Výběr metod hodnocení:** Použití kvantitativních (dotazníky, statistiky incidentů) a kvalitativních (rozhovory, focus groups) metod pro získání komplexních dat.
- **Sběr dat:** Pravidelné shromažďování informací od žáků, pedagogů, rodičů a dalších relevantních subjektů.
- **Analýza a interpretace dat:** Vyhodnocení získaných informací s cílem identifikovat úspěchy a oblasti vyžadující zlepšení.
- **Implementace změn:** Na základě výsledků evaluace provedení úprav a zlepšení programu.
- **Opakovaná evaluace:** Pravidelné opakování procesu hodnocení pro kontinuální zlepšování programu.

Jako důležité vnímáme:

- **Pravidelnost:** Provádět evaluaci programu proti šikanování alespoň jednou ročně.
- **Zapojení všech aktérů:** Do procesu hodnocení zahrnout nejen pedagogický sbor, ale i žáky, rodiče a další relevantní subjekty.
- **Transparentnost:** Výsledky evaluace sdílet s celou školní komunitou a diskutovat plánované změny.
- **Flexibilita:** Být připraven upravit program na základě zjištěných výsledků a nových poznatků.

Pravidelná evaluace nejen zvyšuje efektivitu programu proti šikanování, ale také posiluje důvěru ve školní prostředí a přispívá k celkovému zlepšení školního klimatu.

8. Dokumenty a legislativa

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Trestní zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č.114/1999 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy, nakažlivé choroby a škůdce
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. - 21149/2016,

- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j.: 28 275/2000-22,
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 se všemi přílohami,
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie - a intolerance č. j. 14 423/99-22,
- Informace pro odbory školství krajských úřadů, předškolní zařízení, školy a školská zařízení Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, č.j.: 25 884/2003-24
- Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu, č. j.: 11691/2004-24
Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, č. j. 37 014/2005
- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 20 006/2007-51 (Věstník MŠMT sešit 11/2007)

Dále pak:

- Preventivní program školy,
- Program poradenských služeb.

Zdroje

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j.: 28 275/2000-22

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28 a jeho přílohy- zejména příloha č. 6 „Co dělat – intervence pedagoga“ –

Zákon č. 561/2004 Sb., vyhláška 75/2005 Sb. Ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. a 197/2016 Sb.

Přílohy

Příloha č. 1

Příklady šikanování

Případ: Zpověď oběti počátečního stadia šikanování (doslovný přepis)

- nadávaj mi
- dělaj mi naschvály
- maj na mne poznámky, když přijdu po nemoci
- rejpaj do mne
- když se učitel rozhoduje koho vyzkoušet tak mu poraděj mne
- když nejsem ve škole říkaj učitelům, co není pravda
- když něco provedou, snaží se to svalit na mne
- když se učitel zeptá, jestli někdo má tahák, hned se všichni ozvou, že mám já
- v hodině, když je písemka, tak zničeho nic se ozve abych neopisoval
- všichni maj strašnou radost, když dostanu špatnou známku
- když jsem služba, tak všichni udělaj ve třídě nepořádek
- nepouští mne mezi sebe, když si povídají
- když si řeknu o sešit tak řeknou, že ho nemají dopsanej a pak ho pučej někomu jinýmu
- ve frontě na oběd mne předbíhají
- když je ve třídě smrad tak hned řeknou, že jsem si prd
- povyšujou se nade mne
- Nic mi nepučej
- když něco udělám, hned to všem řeknou
- plivnou mi na židli a na všechny ostatní, abych si nemohl najít jinou
- na výtvarce si ode mne vezmou štětec a nic mi neřeknou a maj z toho strašnou srandu, když ho hledám
- když v matice někdo počítá na tabuli, tak mu raděj a řeknou mu i výsledky, ale mně ne...když už mi poraděj, tak špatně
- někdy mi tašku zamknou do skříně a říkaj že od ní nemaj klíč
- když se učitel zeptá kdo chybí tak místo mého jména řeknou nějakou nadávkou

Příloha č. 2 : Literatura, webové stránky, kontakty

Základní literatura

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál. Poznámka: Pro pracovníky v ústavní a náhradní rodinné péči může být užitečná kapitola Pastácké šikany v knize Bolest šikanování (Portál, 2001, 2005). Doporučená literatura (knihy, sborníky, studie, závěrečné zprávy)
- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M. (2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2009). Skrytá podstata Hradeckého školního programu proti šikanování. In: Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference v Praze 19.3. 2009. Praha: Tribun EU.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30.3. 2004. Praha: Společenství proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/kestazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/kestazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J., Novák, P., Barták, M., Bártík, P. et al. (2015). Prevence rizikového chování ve školství (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Adámková, T., Barták, M., Čablová, L., Čech, T., Doležalová, P. et al. (2015). Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Aujezká, A., Burešová, I., Čablová, L., Červenková, E., Jírová Exnerová, M. et al. (2015). Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi (2nd ed.). Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny. 25

- Miovský, M., Gabrhelík, R., Charvát, M., Šťastná, L., Jurystová, L. & Pavlas Martanová, V. (2015). Kvalita a efektivita v prevenci rizikového chování dětí a dospívajících. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.
- Miovský, M., Skácelová, L., Čablová, L., Veselá, M., & Zapletalová, J. (2012). Návrh doporučené struktury minimálního preventivního programu prevence rizikového chování pro základní školy. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.
- Širůčková, M., Miovský, M., Skácelová, L., Gabrhelík, R. a kol. (2012). Příklady dobré praxe programů školské prevence rizikového chování. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Philippová, L., Janošová, P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU.
- Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál. • Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál. Vágnerová, K. (2009). Minimalizace šikany. Praktické rady pro rodiče. Praha: Portál.

Doporučená literatura (časopisy)

- Kolář, M. (2010). Bolest kyberšikany. Informační bulletin 1. Úřad pro ochranu osobních údajů.
- Kolář, M. (2010). Ve škole: Šikana, nebo jen škádlení? Psychologie dnes 2 (16), 56-59.
- Kolář, M. (2009). Šikana v mateřské škole: diferenciální diagnostika – jak rozlišit šikanování od škádlení? Řízení mateřské školy (20. aktualizace). Praha: nakladatelství dr. Josef Raabe.
- Kolář, M. (2009). Zlo či dobro, šikanovanie alebo doberanie? In: Sociálna prevenci 1. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina, 3.
- Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18.
- Kolář, M. (2005) Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7. 2.

Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

- Společenství proti šikaně, www.sikana.org E-nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
- Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

Kontakty

- Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
- Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz

- Internet poradna, www.internetporadna.cz
- Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz
- Poradna E-Bezpečí - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, www.napisnam.cz